

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Ert dnr: Ju2017/09591/Å

Remissyttrande över delbetänkandet Tidiga förhör – nya bevisregler i brottmål (SOU 2017:98)

Hovrätten avstyrker förslaget om tidiga förhör.

Hovrätten instämmer i flertalet av de iakttagelser som utredningen gör i fråga om den nuvarande ordningens problem och utmaningar jämte den redovisning av teknikutvecklingen och kunskapsläget såvitt gäller förhörsuppgifters tillförlitlighet vilket allt leder till slutsatsen att det i och för sig finns anledning att se över hur bevis lämpligen bör hanteras i brottmålsprocessen. Emellertid anser hovrätten att de föreslagna lösningarna i alltför hög grad utmanar grundläggande principer för processordningen och att fördelarna med den föreslagna reformen inte överväger nackdelarna.

I betänkandet uttrycks att de grundläggande principerna om muntlighet och omedelbarhet behöver modifieras men däremot inte överges samt poängteras vikten av att upprätthålla koncentrationsprincipen. Således föreslås utökade möjligheter till bevisupptagning utom huvudförhandling samt möjlighet att som bevis använda bild- och ljudinspelningar av polisförhör.

På ett övergripande plan är det naturligtvis en grundläggande funktion hos straffprocessen att såsom ett led i brottsbekämpningen förverkliga rättstrygg-

heten för enskilda att inte utsättas för brott men den har också som ett grundläggande och oavvisligt krav att tillförsäkra den enskildes rättssäkerhet under statens brottsbekämpning. I någon mening kan sägas att den ena funktionen leder till krav på effektivitet och det andra till krav på rättssäkerhetsgaranterande principer och regler.

Det ligger i sakens natur att en princip innebär en hållning av mer generellt och beständigt slag. De principer varom nu är fråga har förvisso etablerats vid en tidpunkt då helt andra praktiska förhållanden rådde än vad som idag är för handen och de kan i så motto lätt låta sig kritiseras i olika avseenden. I sammanhanget bör emellertid poängteras att de såsom varande just principer är bärare eller beskyddare av värderingar som enligt vår mening alltjämt gör sig gällande i minst lika hög grad som vid deras tillkomst. Det bör också noteras att de över tid kommit att styra straffprocessens utveckling och i så motto är djupt integrerade i det straffprocessuella systemet och den straffprocessuella praktiken. Det anförda leder enligt vår mening till slutsatsen att avsteg från eller modifieringar av principer kan ske i endast begränsad omfattning utan att principen faktiskt inte längre kan anses gälla i det aktuella avseendet.

Ett framträdande drag hos det straffprocessuella systemet är uppdelningen mellan å ena sidan förundersökningens bedrivande och å andra sidan rättegången. Medan den sistnämnda fasen präglas av partsinsyn, offentlighet och domstolsopartisk ledning kännetecknas den förstnämnda fasen av mycket långtgående begränsningar i just dessa avseenden. Även med beaktande av de opartiskhetskrav som gäller för polis och åklagare råder det inget tvivel om att den processuella situationen starkt gynnar den brottsutredande verksamheten i den första fasen medan den tilltalades möjligheter till ett ändamålsenligt försvar ökar markant under rättegången. Den ordningen är avsiktlig och väl etablerad även om den i stora mål utmanas på så sätt att förundersökning kan komma att bedrivas parallellt med rättegången.

De förslag som nu lämnats innebär ett avsteg från den ordningen i så motto att förhör redan under förundersökningsstadiet ska kunna dokumenteras och användas i en senare rättegång. Enligt vår mening innebär detta att parternas möjlighet att förfoga över och agera förberett i förhållande till den avgivna ut-sagan skiljer sig åt på ett uppenbart och betänkligt sätt. Förundersökningen kan anses utgöra ett informationsinhämtande som av naturliga skäl bedrivs över viss tid, det vill säga informationen tillkommer allteftersom. Det rör sig om en process med en början och ett slut. Detta i förening med att den ena sidan dessutom äger frågan om vilken information som den andra sidan ska till-låtas få kännedom om innebär enligt vår mening en oöverstiglig obalans i möjligheten att då genomföra för rättegångssituationen ändamålsenliga för-hör. De förslag om en preliminär gärningsbeskrivning eller övrigt på opartisk-hetskravet grundat informationsöverlämnande jämte möjligheten till tilläggs-förhör under rättegången framstår inte som tillräckliga garantier för att uppnå ett lika rättssäkert resultat som om ett fullständigt förhör hålls vid en huvud-förhandling. Det finns också en uppenbar risk för att olika dispositioner i dessa frågor kan bli föremål för tidsödande invändningar och ifrågasättanden senare under processen, när allt material blivit känt.

När det gäller förslaget om att vittnesförhör ska kunna ske utom rätta och utan att vittnesed avläggs anser hovrätten att en sådan ordning skulle medföra en haltande systematik och ett en oönskad signal till allmänheten. Ett möjligt ut-fall är att i ett och samma mål vissa vittnesförhör hållits av polis utan avläg-gande av ed för att sedan spelas upp vid en huvudförhandling medan andra vittnesförhör sker på vanligt sätt vid huvudförhandling och efter avläggande av ed. Det kan därtill uppstå en situation där tilläggsförhör hålls i rätten utan att någon ed avläggs eftersom vittnet tidigare hörts av polis. Enligt vår me-ning framstår det som mycket svårt att systematiskt försvara den hållningen av hänsyn till effektivitetsskäl och önskemål om att inte besvara vittnet vid yt-terligare ett tillfälle. Det framstår också som betänkligt att i förhållande till allmänheten sända signalen att å ena sidan brott mot den sanningsplikt som följer av vittneseden betraktas med stort allvar medan å andra sidan vissa vitt-nen av effektivitetsskäl inte behöver bära sådant ansvar för sina uppgifter. Det

är vidare vår uppfattning att det saknas stöd för bedömningen att värdet av avläggande av vittneseden och för den delen närvaro vid huvudförhandlingen skulle ha sådan begränsad betydelse som görs gällande i utredningen. På ett allmänt plan förtjänar att framhållas att rättegången genom sin form innehåller en rad rättssäkerhetsgaranterande moment såsom till exempel den insyn som det offentliga förfarandet innebär och domstolens uppgift att opartiskt granska och vid behov styra sättet som ett förhör genomförs på. Dessa moment har förtroendeskapande funktioner som enligt vår mening inte i tillräckligt hög grad beaktas av utredningen.

När det gäller upptagande av förhör utom huvudförhandling redovisas olika fördelar i utredningen. Det förtjänar att avslutningsvis notera att varje sådant förhör inför rätta innebär att rättens resurser används vid två tillfällen för samma förhör och att nyttan i så motto får anses vara begränsad.

Detta yttrande har beslutats av hovrättsråden Olof Hellström och Magnus Forsberg

Olof Hellström

Magnus Forsberg